

27de 9br

1885

NUMISMATISK FORENING MEDLEMSBLAD

BIND XII

Nr. 3

Marts

1930

Tillæg af *Georg Galster*: JØRGEN DEGENERES MØNTREGNSKABER

I Rigsarkivet forefindes to Udkast til Opgørelse, skrevet paa »Flensborg Dansk« med samme flygtige Haand, med flere Rettelser, ikke helt gode at læse. De stemmer heller ikke helt overens. I følgende Gengivelse er de latinske Tal af praktiske Grunde erstattede med arabiske. Det første Regnskab er optegnet paa et Læg af 2 Blade, kun een Side er beskrevet:

Haffuer Jørgen degener Montemestere
tho flensborg offuer alt aff
kon: ma: wpboret pa regenskaff
1975 gylden mōnth
2531 lot rug sølff

Noch van Jorgen pettersen

1112 gl. mønt 10¹/₂ β lub.

Vdgiffter ther aff

Først leffrit Corfetz vlffeld vdj

Daler oc guld oc Erik Hansen

826 daler 3 β

Noch skall affkorttes for Segerhytte

bygning som hand forlagt haffuer

Noch for 700 # lub garnalien

som er forhanden.

Noch som hand haffuer forstercket myn-

themesteren 73¹/₂ daler.

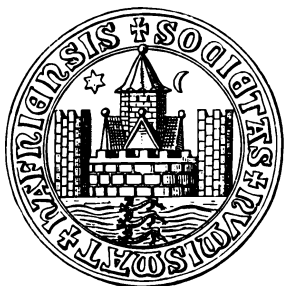
Af de i denne Opgørelse nævnte Mænd var *Jørgen Pedersen Christian III's* Rentemester for Nørrejylland; han boede i Ribe, hvor han døde 1554 (se Bricka, Dansk biografisk Lexikon XII S. 626). *Corfitz Ulfeld* var Sekretær i Kancelliet og stod i stor Yndest hos Christian III; han døde 1563 (Bricka XVIII S. 14 ff.). *Erik Hansen* er en Kancelliskriver, der døde 1546¹). »Myntemesteren« er sandsynligvis *Reynold Junge*, som nævnes i det følgende. — Denne Opgørelse, som synes at være skrevet snart efter Jørgen Degeners Død, er ikke meget fyldestgørende. Jørgen Degener skal altsaa ialt have modtaget for 3087 Gylden 10¹/₂ β lybsk i (forskellig) Mønt; hver Gylden var regnet til 24 β lybsk. Dette er imidlertid urigtigt. Andetstedsfra ved vi, at Jørgen Degener modtog 2000 (ikke 1975) Gylden paa Regnskab. Det anførte Beløb 1112 Gylden 10¹/₂ β, som modtoges af Jørgen Pedersen, var kun anden og sidste Rate af de 2000 Gylden (se Sejdelin II S. 963 Nr. 865), og skal følgelig ikke tælles med. Desuden har han modtaget 2531 Lod Raasølv (plattysk: Rugsulver), altsaa Sølv til Omsmeltnings; det er ikke angivet, hvor fint dette Raasølv var. — Medens Indtægten er opført i Gylden, er Udgiften opført i Daler, der regnedes til 32 β lybsk, eller i # lybsk, der naturligvis var 16 β. Omregnet i Gylden beløber Udgiften sig kun til 1666 Gylden 3 β. Ganske vist skal der afkortes et ukendt Beløb, som han har udlagt til Bygningen af Segerhytten; men der mangler altsaa Redegørelse for 1421 gl. 7¹/₂ β foruden Raasølvet. — Medens Jørgen Degener naturligvis har leveret Dalere af sine Udmøntninger 1545, er det besynderligt, at han ogsaa har afleveret Guld, da det ikke er kendt og heller ikke

¹) Danske Kancelliregistranter 1535—50, udg. ved Kr. Erslev og W. Møllerup. Kbhvn. 1881. S. 298 og 302.

sandsynligt, at han har slaaet Guldgylden. — Ved »Garnalien«, som var forhaanden, forstaas kobberblandet Sølvmateriale til Udmøntning.

Den i Flensborg omtalte Seigerhytte har sit Navn efter det tyske saigen eller seigen, der er af samme Oprindelse som det danske at »sie«, men brugtes om et udvippe paa en særlig indrettet Vægt (Seiger) de Møntstykker, som var overvægtige. Den middelalderlige Udmøntning kendte ikke til Justering af de enkelte Stykker; men saa og saa mange Pengestykker skulde gaa paa en Mark (Vægtenhed). Det var derfor en farlig Vej at slaa ind paa, at man allerede i Møntsmedjen udvippede de særlig tunge Møntstykker og lod dem gaa i Smeltediglen igen. —

(Sluttes.)

27de 9br

1885

NUMISMATISK FORENING MEDLEMSBLAD

BIND XII

Nr. 4

April

1930

FLENSBORG SOM MØNTSTED

(Slutret)

Den anden Opgørelse danner et Læg af fire Blade, hvoraf kun to er beskrevne:

Jørgen degeners Muntemesters Regenscaff

aff flensborg

aller vpbering

Erst van Jachim beck vnd

Jørgen persen Rentemestere

2000 guld. munt

Noch van Jachem beck

(1700 overstreget)

1979 lot (sølf overstreget)

Rug sølf. Dar

Jne ist gewest

1656 lot 1½ ort

fijn suluer (jeder ⅔ overstreget)

de marcken 103½ ⅔ 1½ ort fijn

(16 g lot fijn overstreget)

der ⅔ tho 11 g mont gerecknet

facit

1139½ gl munt

Summa aller Jorgen degeners vpberinge

3139½ gl munt

Jørgen degeners vdgiffter

Først leffret Corfetz vlffelt vpo

hans quittanz lydelse

598 Daler

Noch leffret Erik Hansen vpo hans

quittanz lydelse

225 Daler

Noch leffret Reynolt Junge muntemestere vdj muntter redskaff 19$\frac{1}{2}$ Daler 2$\frac{1}{2}$ β lub. Noch leffret Jesper Rantzow Jn reden gelde (vnd garnalien overstreget) (693$\frac{1}{2}$ Daler 13 β 3 d lub. ^{over}streget). 314$\frac{1}{2}$ daler 9$\frac{1}{2}$ β Noch leffret Jørgen cok møntemestere (an suluer Rug overstreget) an garnalien (tho 495 gl. mønt overstreget) facit Daler 383 Daler 7 β lub. Noch leffret blij for 15$\frac{1}{2}$ Daler Noch fijn suluer 3 R int bly for 25$\frac{1}{2}$ Daler 2 β lub. Noch leffret Jørgen Cock Jn garnalien 19 Daler 6 β lub Noch vinsten vor 14 Daler Noch for blij glede 4 Daler 4 β Noch for muntiser 7 Daler Noch for en isern tønde 8 Daler Noch for en gloij panne vnd isern sufle¹⁾ 2$\frac{1}{2}$ Daler Summa 479 Daler 3 β Noch (forskrevne overstreget) koster de Segerhutte²⁾ 281$\frac{1}{2}$ Daler 1 β 3$\frac{1}{2}$ d. Noch 296 daler 14$\frac{1}{2}$ β
--

Denne sidste, ikke nærmere angivne Udgiftspost, er skrevet med arabiske Tal. Udgifterne er ikke sammentalte, de udgør ialt 2214 Daler 14 β 9 $\frac{1}{2}$ d eller 2952 Gylden 14 β 9 $\frac{1}{2}$ d. Der savnes altsaa Redegørelse for en Difference paa henved 187 Gylden.

Indtægtsiden i dette Regnskabsudkast afviger betydeligt fra det forrige. Der opføres fuldtud 2000 Gylden, modtaget af Jochum Beck og Jørgen Pedersen. — *Jochum Beck* var Rentemester fra 1538; han var en kendt og meget betroet sjællandsk Adelsmand, der døde 1572

¹⁾ Archivar Dr. *W. Christensen*, der velvilligt har læst et Par vanskelige Steder, antager her en Fejlskrift for *skufle* (Skovle).

²⁾ Den i forrige Nr. S. 23 givne Oversættelse af det tyske *saigern* eller *seigern* (ikke seigen), hvoraf *Seigerhytten* har sit Navn, er, som Herr Ingeniør *Proschowsky* henleder Opmærksomheden paa, ikke rigtig; Ordet bruges nemlig ogsaa om at udsmelte Metal, f. E. sølvholdigt Bly af Kobberlegering, og det er naturligvis denne Betydning af Ordet, der kommer i Betragtning her.

(se Bricka II S. 19). — De 2000 Gylden stemmer overens med den Sum, som Herr Tyde gik i Borgen for (se ovenfor S. 9). — Efter dette Regnskab er kun modtaget 1979 Lod Raasølv, der formentlig har været af forskellig Lødighed; men det er i al Fald opgjort til at have indeholdt 1656 Lod (d. e. 103½ Mark) 1½ Ort fint Sølv. En vejlen Mark fint Sølv værdsattes til 11 Gylden Mønt.

Paa Udgiftsiderne er der her leveret Corfitz Ulfeld og Erik Hansen tilsammen 823 Dalere; der er altsaa en lille Afvigelse paa 3 Daler 3 β fra forrige Regnskab. Mere afvigende er næste Post: 19½ Daler 2½ β leveret til Møntmester Reinold Junge. Det er ganske vist ikke leveret kontant, men i Møntredskaber; dog er der et stort Spring til 73½ Daler, som forrige Regnskab lyder paa. — *Jesper Rantzau*, som nævnes i den næste Udgiftspost, var fra 1544 til sin Død 1562 Amtmand paa Haderslevhus og fra 1547 til 1560 tillige Amtmand paa Flensborg; han havde ofte det Hverv at opkræve Skatten i Hertugdømmerne (Bricka XIII S. 449). De 314 Daler 25½ β, han har modtaget i rede Penge, bringer Jørgen Degeners samlede Udmøntninger op paa 1137 Daler 25½ β. Den overstregne Post i »Garnalien«, som maa have udgjort 379 Daler 3 β 9 d lybsk, er øjensynligt overtaget af Jørgen Degeners Efterfølger, Møntmester Jørgen Kock for 383 Daler 7 β lybsk; i det forrige Regnskab var »Garnalien« værdsat til kun 700 ₧ lybsk eller 350 Daler. Til Gengæld er atter streget det Parti Raasølv til 495 Gylden Mønt, som først er tilskrevet Jørgen Kock. Det er rimeligvis det samme Raasølv, som gaar igen i de 296 Daler 14½ β, der slutter Regnskabet, skønt 296 Daler kun svarer til 444 Gylden. — Den følgende Post Bly har været anvendt ved Omsmelting og Finering af kobberholdigt Sølv i den Afdrivningsproces, hvorved man uddrog Sølvet af Kobberet. Blyet legerede sig med Sølvet, der forholdsvis let lod sig uddrage igen (som ogsaa næste Regnskabspost paa fint Sølv i 3 ₧ (d. v. s. c. 690 g) Bly antyder). Ved denne Proces fremkom som et Biprodukt »blygled«, *Blyglød* (oxydum plumbicum), som ogsaa føres til Regnskab. — *Vinsten* brugtes (og bruges den Dag i Dag) til Hvidkogning af Sølv. — Endvidere har Jørgen Kock overtaget Møntstemplere og andre Redskaber: Jerntønde, Glødepande og Jernskovle.

De sidste to Poster har det været Kongens Sag at overtage: Jørgen Degeners Udlæg til Segerhytten, der her sættes til 281 Daler 17 β 3½ d, og det Beløb paa 296 Daler 14½ β, der som sagt, vistnok er Værdien af forhaandenværende Raasølv.